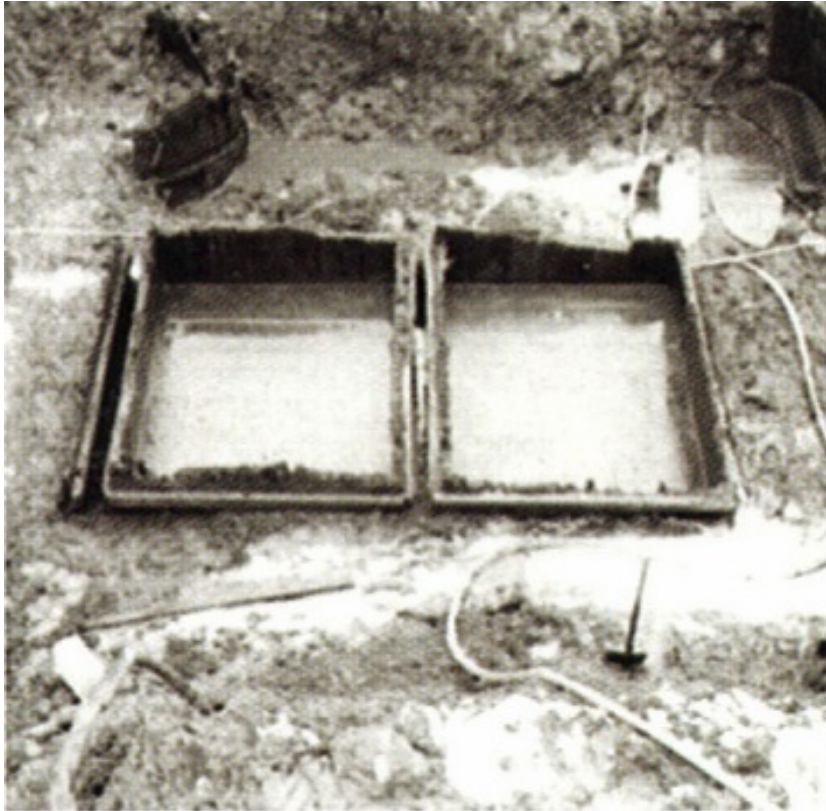

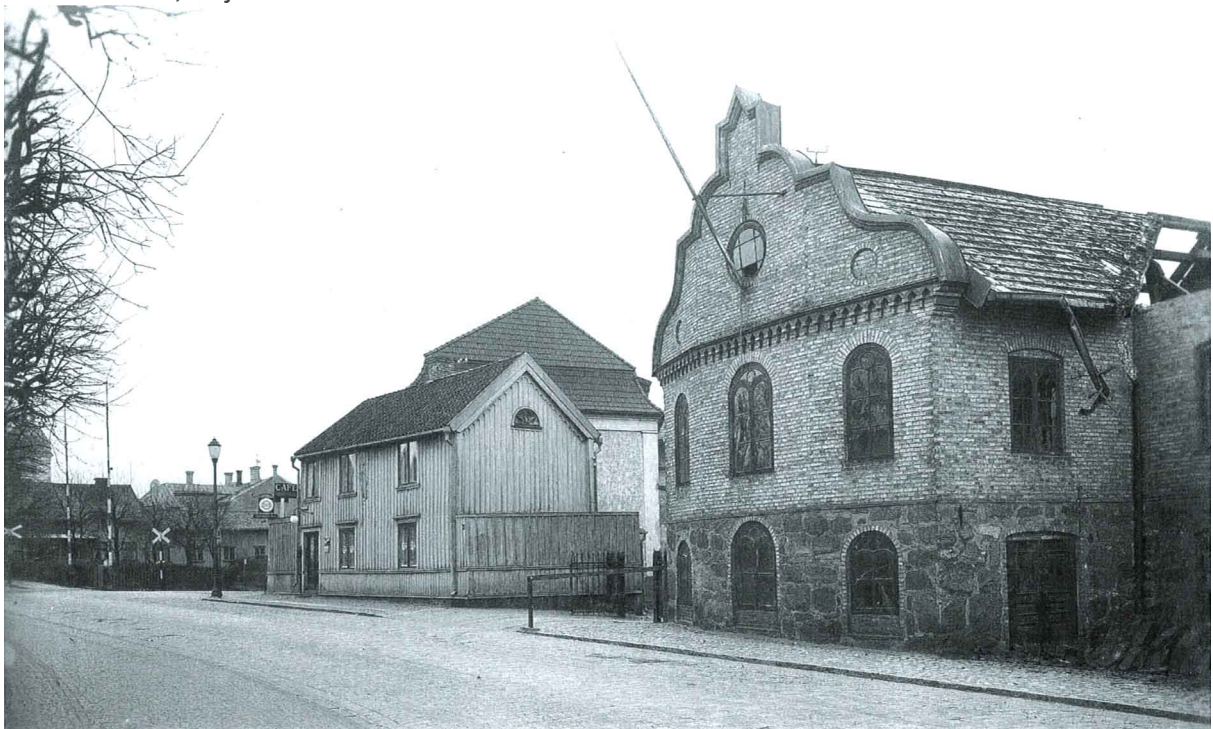

Garverier

J P Petterssons garveri 1890-tal står och väntar på rivning för att lämna plats för Borås elektricitetverk. Efter 1820-talets stadsbränder var garverierna den industrinäring som snabbast kom igång. Från ett enda garveri år 1837, steg antalet till sju år 1860 och arbetsstammen från fem till fyrtiofem under samma tid. Vad är garvning för något, det kommer en förklaring här: Garvning är en uråldrig teknik för att bereda hudar. Den vanligaste metoden under 1800-talet var så kallad vegetabilisk garvning. Vid garvning av t.ex. sulläder var utgångsmaterialet färska, saltade eller torkade hudar från fullvuxna nötkreatur. Först blöttes de torra hudarna upp, helst i rinnande vatten. Därefter avskavdes fett m.m. från deras köttsida. Genom så kallad smultning i varma rum där ånga kunde komma till användning, uppmjukades hudarna så att också hår och överhud kunde skavas bort, så kallad pälning. Efter ytterligare någon rengöring inleddes själva garvningen, som bestod i att hudarna lagrades, varvade med ekbark, i kar som var nedsänkta i jorden. Karen fylldes sedan med vatten och täcktes med lock. Efter sex till åtta veckor i ett kärl kunde ompackning av hudarna ske i ytterligare ett annat där de kunde bli kvar tre till fyra månader. Flera kärlbyten kunde förekomma så att hudarna sammanlagt kom att ha legat i kar under ett till två år. Därefter togs hudarna upp, rengjordes, torkades, klappades, manglade m.m.

Dessa två garverikar från 1700- eller tidigt 1800-tal funna vid arkeologiska utgrävningar som leddes av Rune Ekre år 1986 i kvarteret Elektra vid gamla Brännerigården. Även bakom garverierna skymtar många av de kända Boråsnamnen, som Alsing, Swartz, Carling och Enander för att bara ta några ur högen. Till de främsta hör dock I. Palmén och G.E. Tillander som dominerade verksamheten på 1850-talet. Palmers företag var märkvärdigt så till vida att de utnyttjade modern teknik i form av ånga eller varmluft. En minskning av konkurrensen från Ulricehamn och Alingsås, där fabriksgarvningen avvecklade efter år 1845, följdes snart av en ökande konkurrens från Mark och Kind.

Här på bilden ser Norrvikens garveri på Skaraborgsvägen nuvarande Simonsland år 1931. En jämförelse mellan antalet anställda och tillverkningsvärden mellan landsbygds- och Boråsgarverierna visar dock att Boråsgarvarna knappast behövde oroa sig. Mark- och Kindgarverierna sysselsatte visserligen år 1860 nästan lika många arbetare som stadsfabrikerna, 3 respektive 23 anställda, Borås samma år som redan nämnts 45. Deras sammanlagda år 1860 var emellertid bara drygt 8 000 riksdaler, att jämföra med Boråsfabrikernas nästan 239 000 riksdaler. Boråsgarverierna förefaller därmed ha varit under av produktivitet jämfört med sina bygdemotsvarigheter. Tillverkningsvärdet per arbetare var nästan 10 gånger så högt i staden som på landet. I själva verket var bygdegarverierna ingen nyhet, det var 1846 års näringsfrihet som fått gamla hantverksgarverier att plötsligt dyka upp i statistiken som fabriker.